دەسەڵاتی چوارەم … ئاری زێندینی

زاراوەی دەستەڵاتی چوارەم بە هەموو کەرەسەکانی ڕاگەیاندن دەبێژن بە گشتی و ڕۆژنامەوانی بەتایبەتی لەلایەکی ترەوە ئەوەندەی ئەم زاراوە بۆ کاریگەری لە سەر ڕای گشتی چ بۆ گۆڕینی و یان زەمینە سازکردن بۆ خوڵقاندن و ڕازیکردنی وەرگر واتە کۆمەڵاتی خەڵک ب□ ب□ا ت□ک کە ئامانجێکی گرنگی لە پشتەوە بێت بۆ ڕێنوێنی و هاندانی ڕای گشتی ، ئەوەندە پەیوەندی بە بواری ڕۆشنبیری هۆشیاری مەعریفەوە نیە هەرچەندە بیر و بۆچوونەکان جیاوازان لەسەر ناونان و س□رچ□□دانی ئەم زارەوە لە ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەهەمەوە دوای ئەو پێشکەوتن و بازدانە خێرانەی کە ڕۆژنامەوانی بە خۆیەوە بینی هەندێک بە وەی دەبەستنەوە کە ئەمیش دەستەڵاتی چوارەمە دوای دەستەڵاتەکانی یاسادانان و جێبەجێ کردن و دادوەری بەو پێ یەی کە کاریگەری و زۆری لە سەر خەڵکی هەیە کە کاریگەرییەکەی لە حکومەت دامودەزگاکانی تر کەمتر نیە .

لەلایەکی ترەوە ڕاو بۆچوونی جیاواز هەیە لە سەر س□رچ□□دانی ئەم زاراوەو کێ بووە
یەکەم جار بەکاری هێناوە.
ڕایەک هەیە کە یەکەم جارمێژوونووسی ئسکتلەندی(توماس کارلیل) بەکاریهێناوە لە کتێبی (پاڵەوانەکان و پەرستنی پاڵەوان) ساڵی ١٨٤١ زاینی
کە چەند ڕستەو دەستەواژەیەکی لە بیرمەندی ئێرلەندی(ئیدمۆند بیرک) وەرگرتبوو کە باسی سێ پارتەکە یان سێ چینەکە
کە حوکمڕانی وڵا تیان دەکرد ئەو سەردەمە واتەپیاوانی ئایینی و دەوڵەمەندەکان و ڕەشە خەڵکەکە (گەل) کە وتوویەتی پەیامنێران و ڕۆژنامە نووسانیش چین و پارت و دەستەڵاتی
چوارەمن و کاریگەری زۆریان هەیە لە سەر کۆمەڵگا بگرە لە سێ چینەکەی دی زیاتر.
ئەمڕۆ لەم سەردەمی پێشکەوتنە خێرایانەی زانست و تەکنۆلۆجیادا کە جیهان بووەتە گوندێکی بچکۆلانە و لە هەمانکاتدا سیستەمی دیموکراسی چ بەڕاست وچ بە درۆش
بە ئاست و ڕادەی جیاجیا لێرەو لەوێ پیادە دەکرێت هەموو ئەمانە بە چی پێوانە و هەڵسەنگاندنی بۆ دەکری□ت کە کێ دیموکراسی و دیموکراسخوازە و لەکوێ
مافەکان پێشێل دەکرێت ئەگەر میدیا و ڕۆژنامەنووسان ن□ بێت.

لەبەرئەوە بە بێ میدیا و ڕۆژنامە نووسان و ڕاگەیاندنەکان زۆر ئەستەمە دیموکراسی جێبەجێ بکرێت و لەبەرئەوە میدیا و میدیاکاران کۆڵەکەو بنەماو ڕگەزێکی زۆر کاریگەر و پێکھێنەرو خوڵقێنەری سیستەمی دیموکراسین و بەبێ میدیا ستەمە باس لە دیموکراسی بکرێت تەنانەت بۆ نموونە هەڵبژاردن کە سەرەتاو دەستپێکی سیستەمی دیموکراسیە بەبێ میدیاو ڕاگەیاندن بەڕێوەناچێت چ لە هاندانی خەڵک بۆ بەشداری چ بۆ بانگەشەی لیست و کاندیدەکان دواتر چۆنێتی بەڕێوەچوونی هەڵبژاردن و ئاستی پاکی و بێگەردی پرۆسەکە کە میدیا ڕۆڵی چاودێری کردنی لە گەڵ داموودەزگاکانی تردا دەگرێتە ئەستۆ .بۆیە لە ساڵی ٢٠٠٥ دا کۆنگرەی نێو دەوڵەتی ساڵانەبۆ ئازادی ڕۆژنامە نووسی لە ڕاگەیەندراوێکدا ڕایگەیاند (کە میدیای ئازادو سەربەخۆ و فرە ڕەنگ فاکتەرێکی بنەڕەتیە بۆ مسۆگەرکردنی لێپرسینەوەو شەفافیەت و بۆ بەشداریکردن وەکو ڕەگەزێکی بنەڕەتی بۆ حوکمڕانیەکی ڕەشید وە گەشەکردن لەسەربنەمای مافەکانی مرۆڤ).

بۆ ئەوەی میدیا ڕۆڵی ڕاستەقینەو کاریگەری خۆی ببینێت پێویستە لە ئاستێکی باڵای بەرپرسیارێتی دا بێت بە تەواوی پیشەیی و ورد بین و ڕاستگۆ و بێلایەن بێت لە ڕووماڵەکانیدا بۆ ڕووداوەکان و ڕێزگرتن لە یاساو پاراستنی ئاشتەوایی کۆمەڵایەتی چونکە وەکو پێشتریش ئاماژەم پیێدا ئەمڕۆ بە هۆی پێشەکەوتنی تەکنۆلۆجیاوە میدیا کاریگەری ڕاستەوخۆ و خێرای لەسەر ڕووداوەکان هەیە هەر سەرپێچی یەک یان گواستنەوەی هەر بابەت و مەسجێکی نابەرپرسانە و ناپیشەیی بۆی هەیە کارەسات و ڕووداوی نەخوازراوی لێبکەوێتەوە بۆیە دەبێت میدیاکاران لە ئاست ئەو بەرپرسیارێتیە مێژووییەدا بن و لە هەمان کاتدا پێویستە مافی میدیاکاران پارێزراو بێت بە یاسا و ئازادی و نان و سەرچاوەی هەواڵ و زانیاری پێویستیان بۆ فەراهەم بکرێت.